

Hoe behouden we de Kievit in het agrarisch gebied?

Kennisdag Boerenlandvogels Provincie Zuid-Holland

17 oktober 2024

**Maja Roodbergen & Thijs Glastra - Sovon
Vogelonderzoek Nederland**

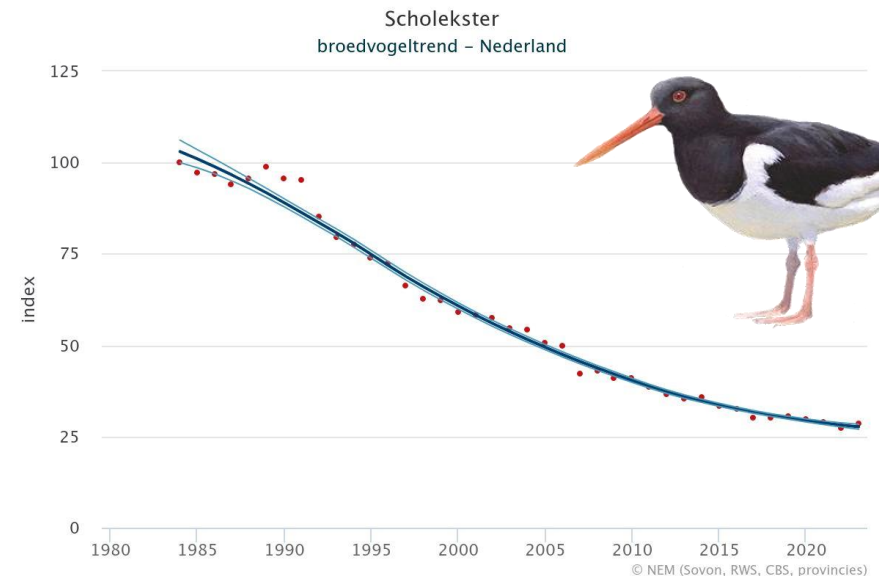
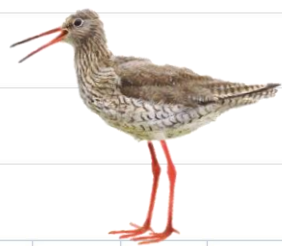
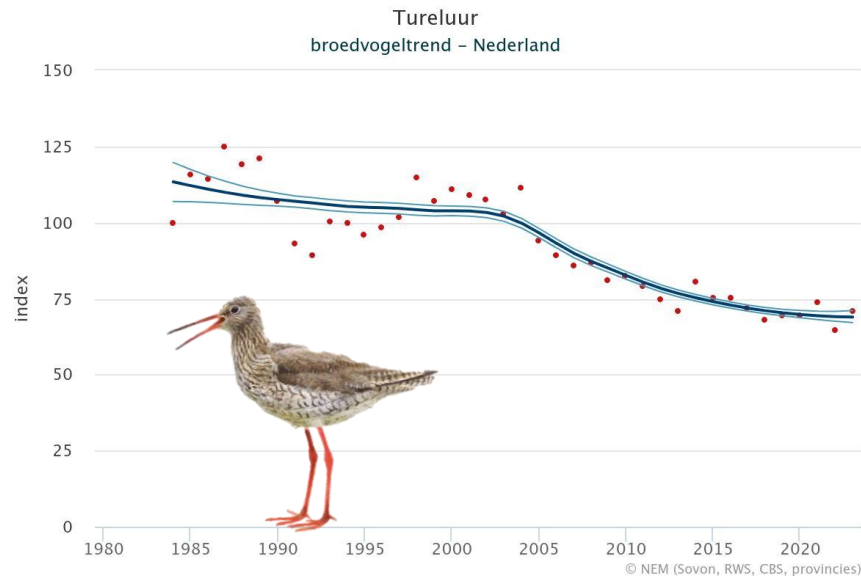
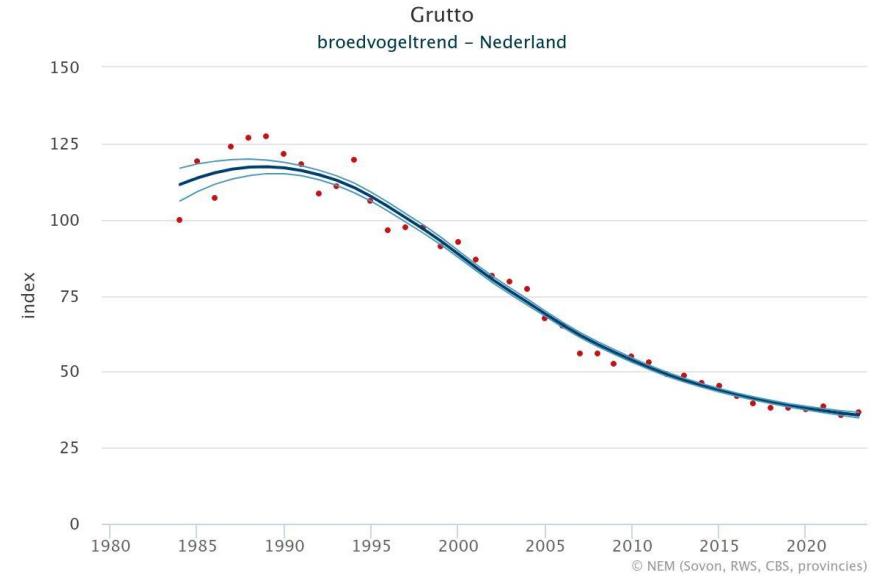
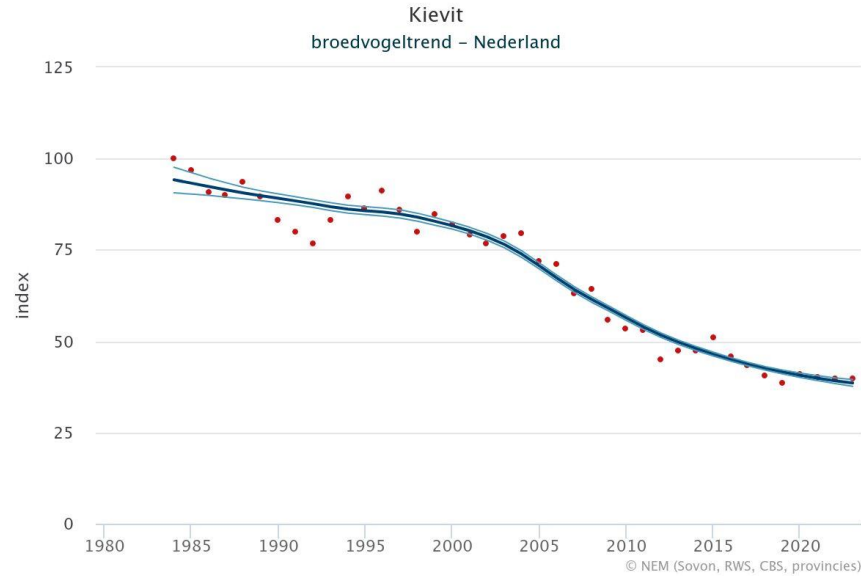

Sovon

De workshop

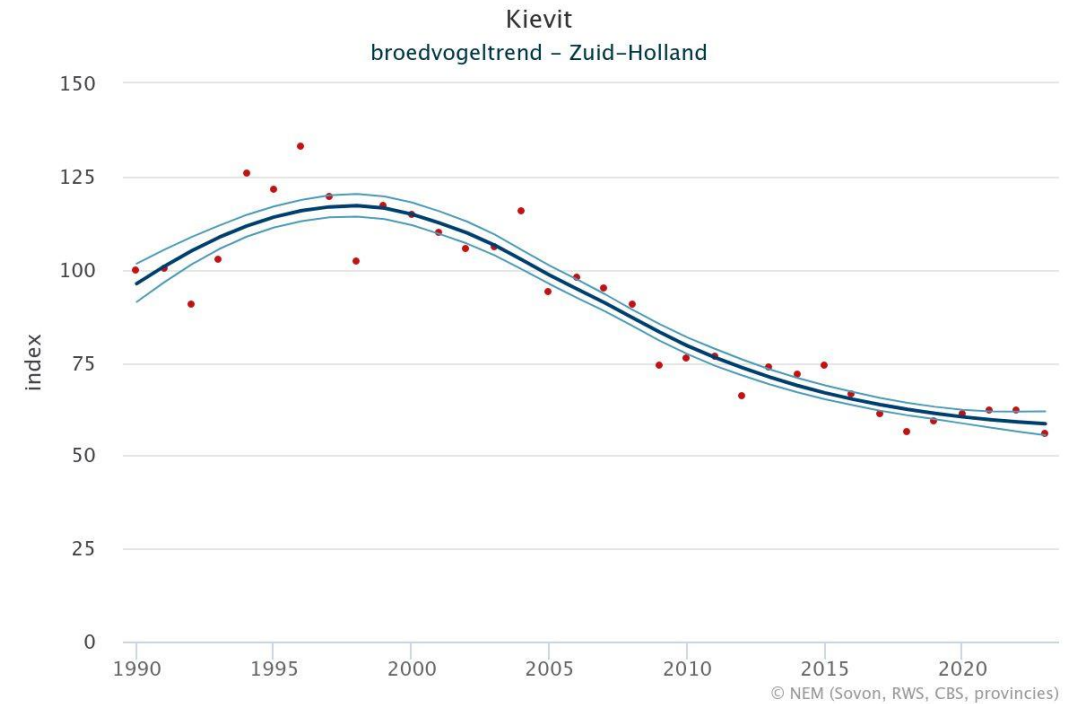
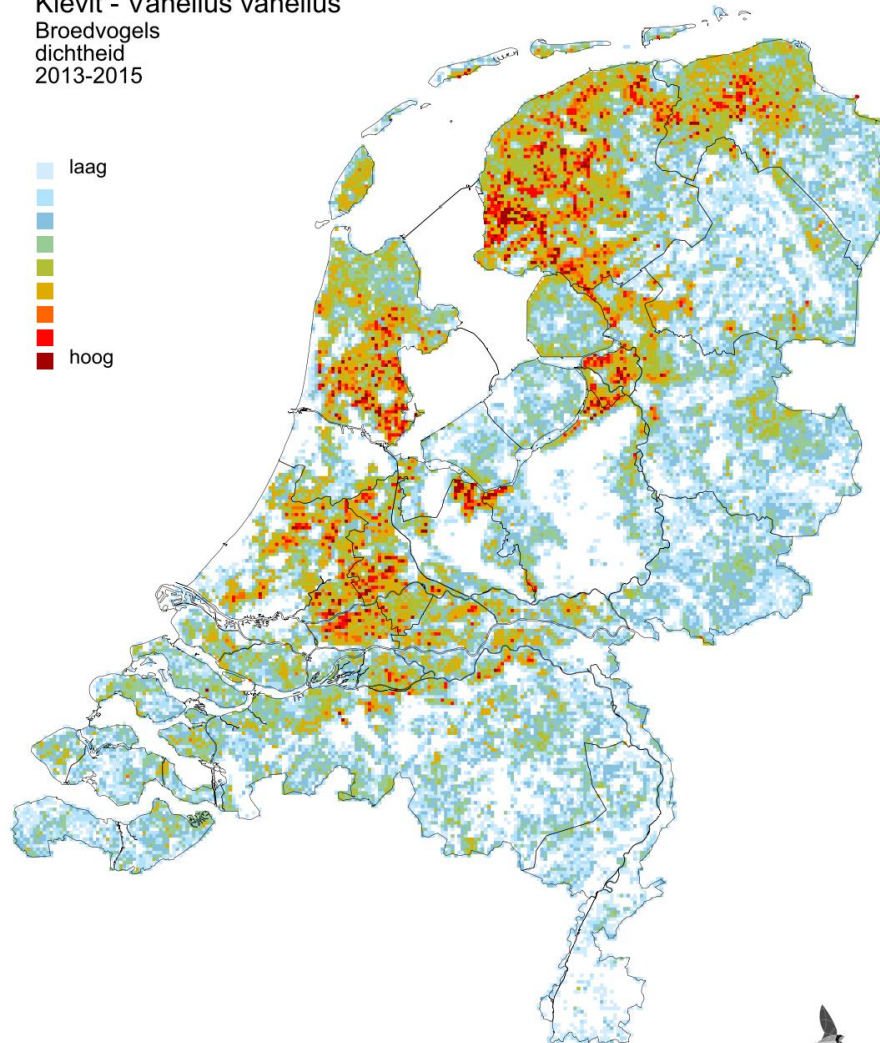
- 25 minuten - De Kievit, en het ANLb
- 35 minuten - Workshop 'Behoud van de Kievit' (discussie in groepjes)
- 15 minuten - Plenaire afsluiting

Trend weidevogels Nederland

Verspreiding - Zuid-Holland

Kievit - *Vanellus vanellus*
Broedvogels
dichtheid
2013-2015

Ecologie Kievit

- Zenderstudies
- Open landschappen: (natte) weilanden, akkers en natte (pioniers)natuur
- Eileg: begin maart - juni, piek eind maart - begin mei
- 4 dagen eileg, 26 dagen broedtijd en 35-40 dagen vliegvlug = minimaal 65 dagen van eileg → vliegvlug

Drukfactoren

Broedgebieden:

- Intensivering landbouw
 - Ontwatering
 - Bemesting
 - Verstoring
 - Pesticiden?
- Habitatverandering of -verlies
- Predatiedruk (nest- en kuikenfase)

↓
Nest- en
kuikenoverleving
onvoldoende

36% uitvliegsucces nodig
(Roodbergen *et al.*, 2018)

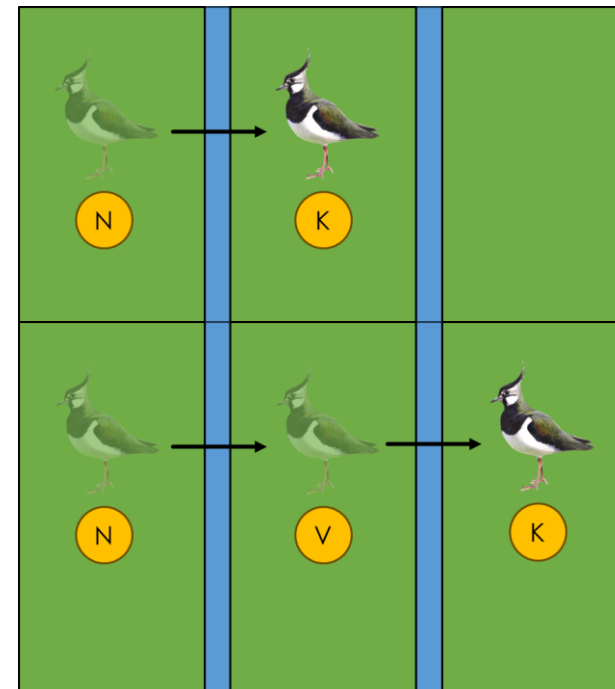
Wat heeft een Kievit nodig?

- Openheid
- Hoog waterpeil, greppels/plasdras (vochtig en slikranden)
- Structuur- en kruidenrijke vegetatie
 - Extensieve beweiding
- Microrelief
- Rust/tijd
 - Uitgesteld maaien (korte vegetatie!)
 - Geen/weinig grondbewerkingen
 - Geen intensieve beweiding
- Mozaïeklandschap, geclusterde maatregelen
- (Wering predatoren)

OBN zenderstudie 2022

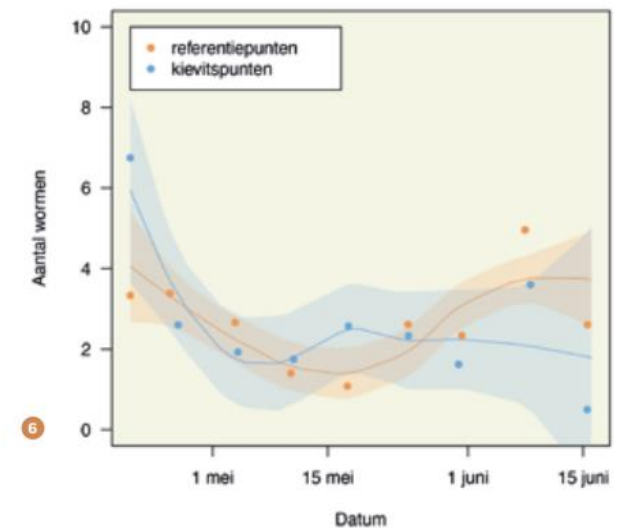
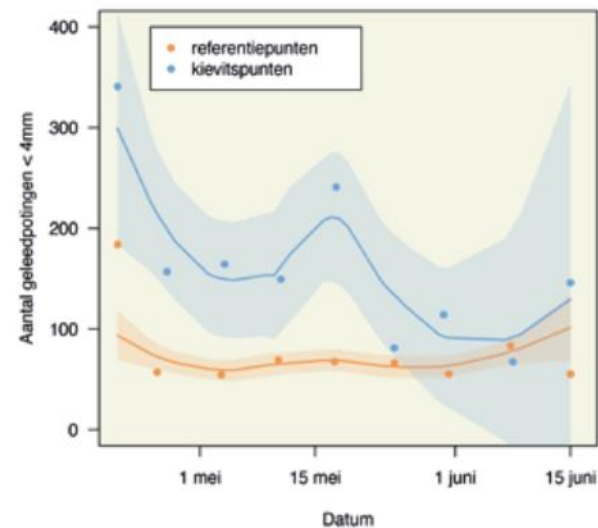
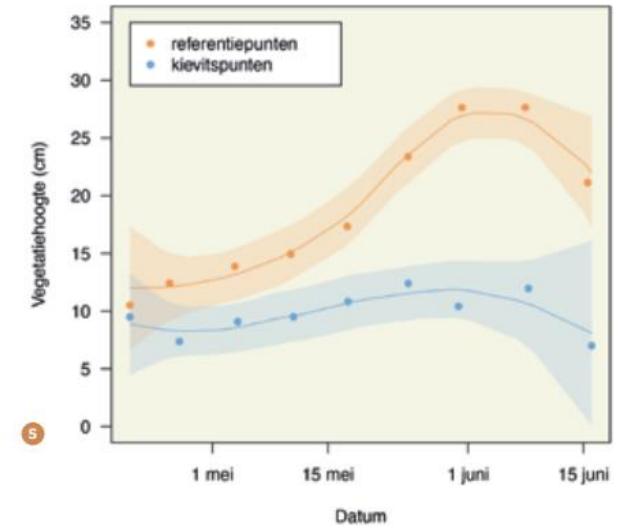
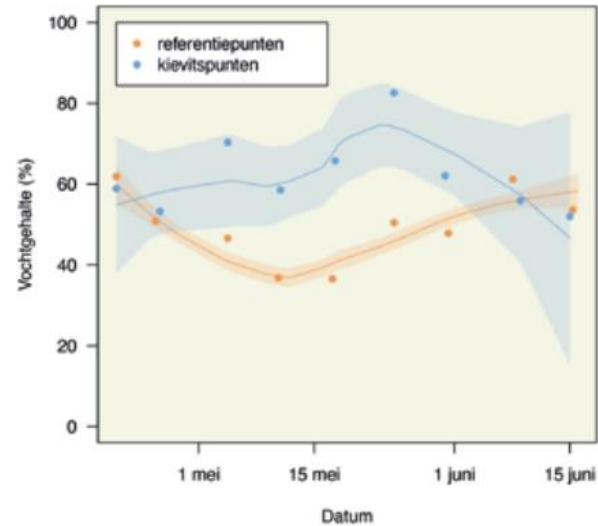
(Kleyheeg *et al.*, 2023)

- Zenderen kievitsvrouwtjes (48)
- Min. 1x/half uur GPS-fix
- Focus op kuikenfase, wekelijks bezoek → metingen
 - Vegetatiestructuur & -hoogte, bodemvochtigheid, bodemweerstand, beheer, aanwezigheid ongewervelden
- Nestpunten, kievitspunten, verlaten kievitspunten en referentiepunten
- GIS: microreliëf, openheid en productiviteit

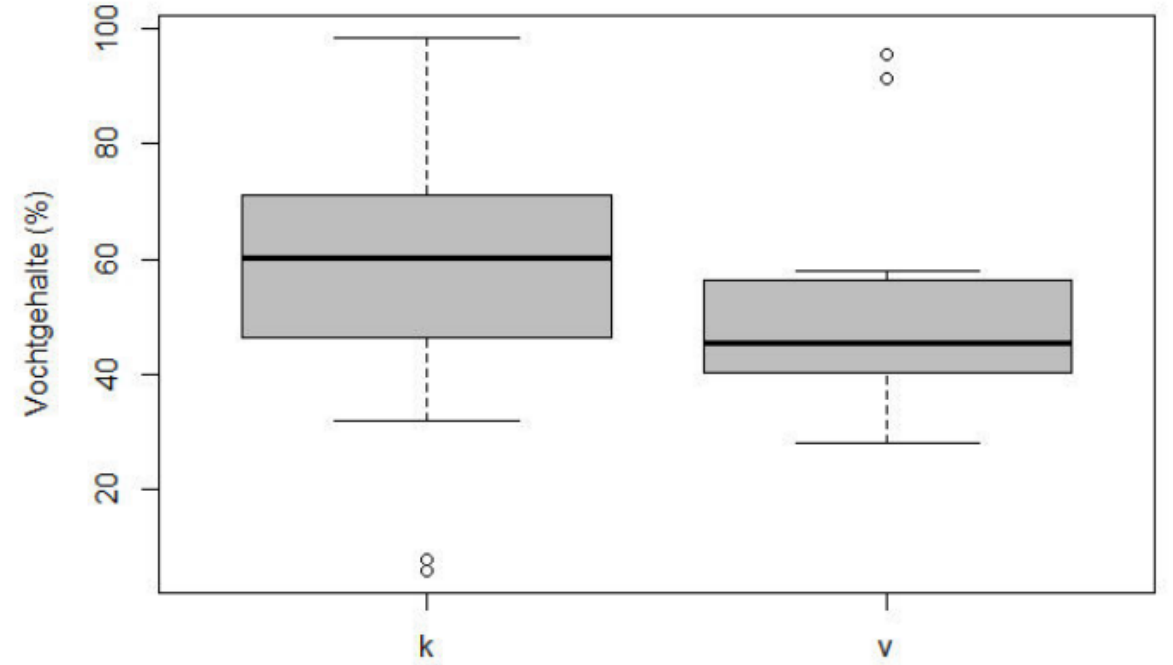
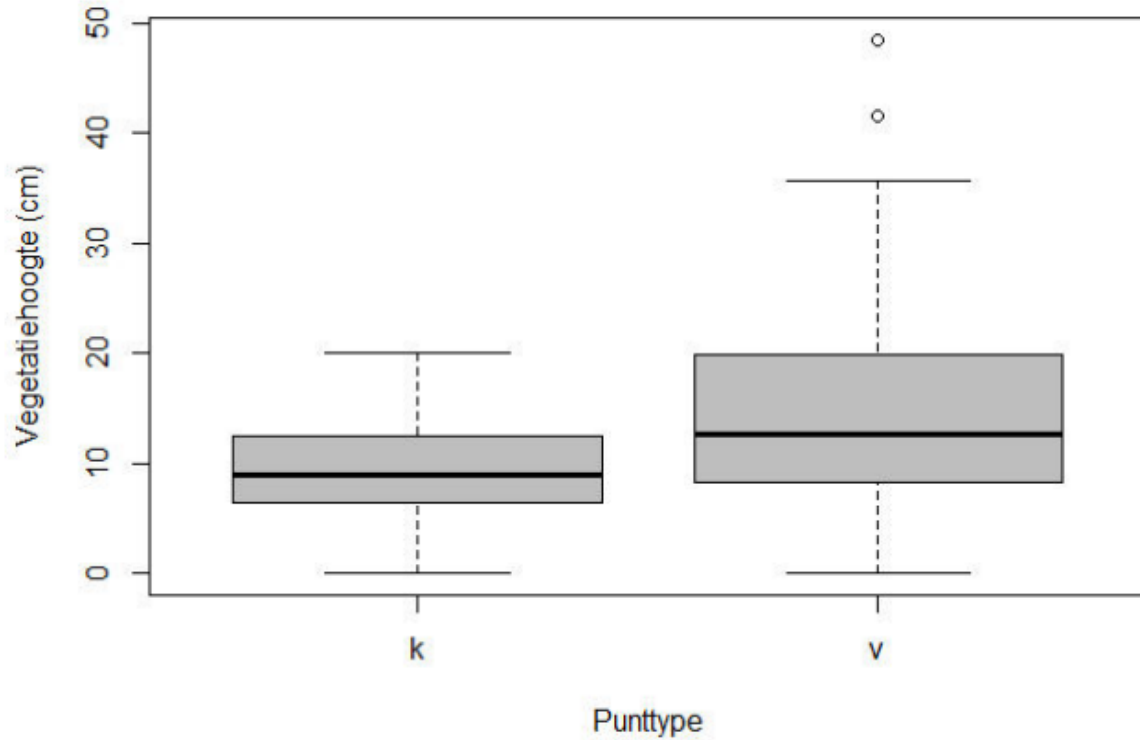

Selectie habitat kievitsgezinnen

- Vochtige percelen
- Korte vegetatie
- > kleine geleedpotigen
- Geen verschil in # wormen
- Kievitspunten: meer microreliëf en lagere productiviteit

Verplaatsing bij ongunstige omstandigheden

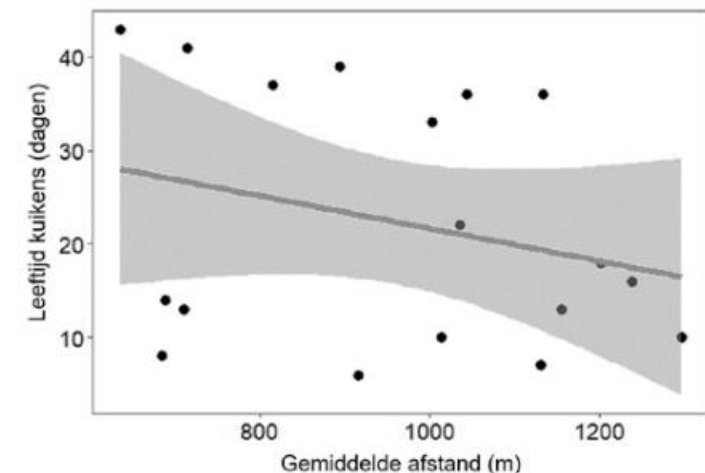
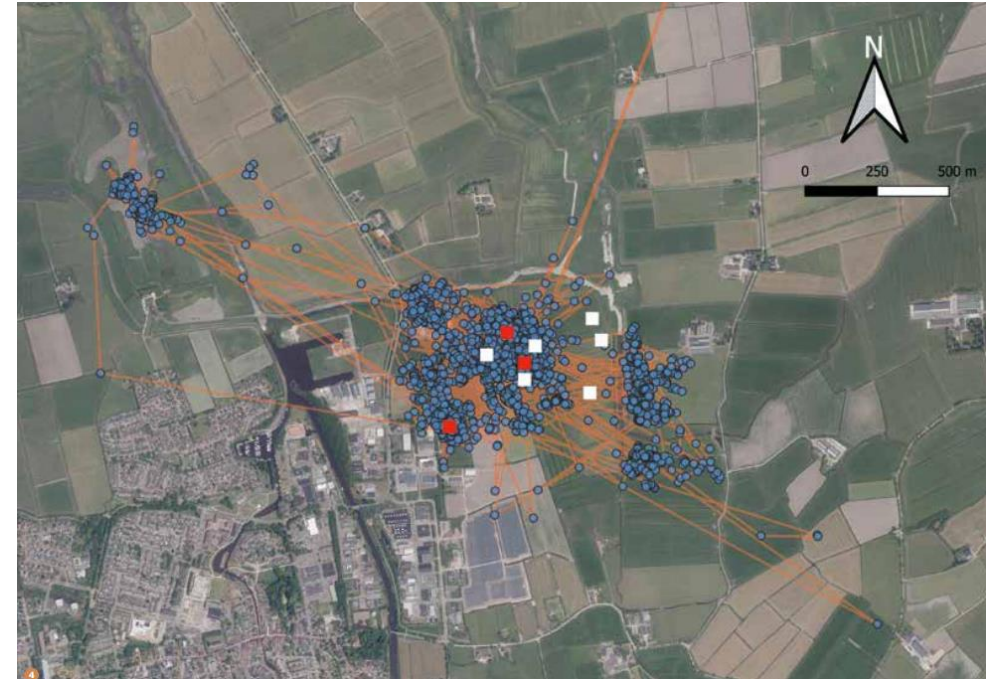

Overige bevindingen zenderstudie

- Vroege kuikens hadden grotere kans op overleving
- Overlevingskans kuiken nam toe met leeftijd
- Beweiding positief effect op overlevingskans (kleine steekproef) → Teunissen *et al.*, 2005 & Roodbergen *et al.*, 2009
- Lage overlevingskans

Uitstapjes Kievitsvrouwtjes

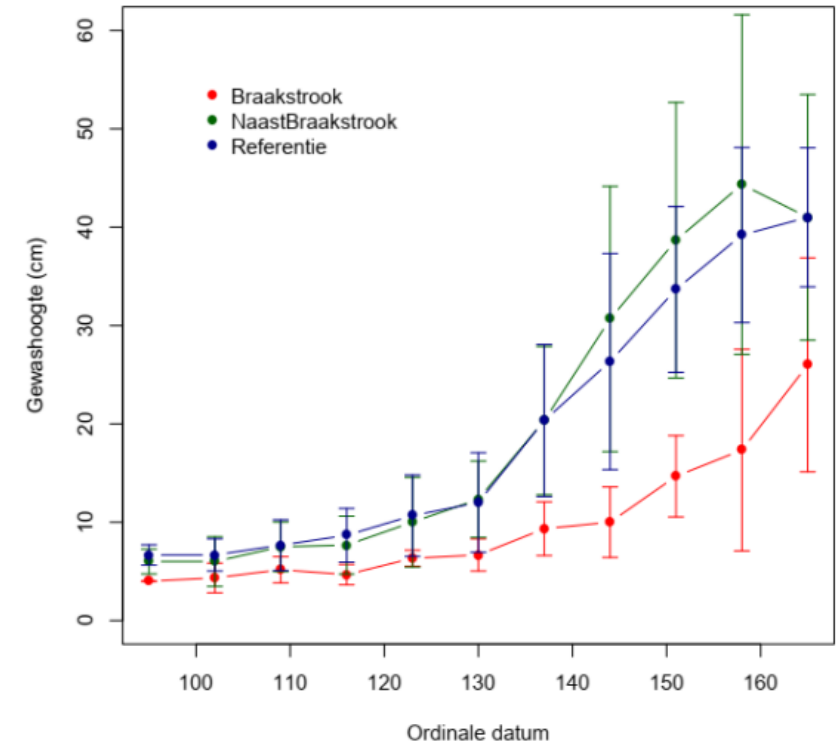
- Uitstapje = min. 5 minuten op min. 500m afstand van kuikerpunt (per dag bepaald)
- Selectie van percelen:
 - hogere productiviteit
 - hogere grondwaterstand
- Mogelijk lagere kuikenoverleving bij hogere gem. afstand
- Belang van landschap voor kuiken en volwassen vogels

Braakstroken

(Loonstra et al., 2021)

- Kale stroken, spontane ontwikkeling
- Lagere vegetatie (vanaf 11 mei)
- Meer grote geledpotigen (>4mm)
- Minder kleine geledpotigen (<4mm)
- Proportioneel en absoluut meer gebruik van braakstroken in eerste weken kuikenfase
- Geen verschil uitvliegsucces percelen met/zonder braakstroken

Plasdras

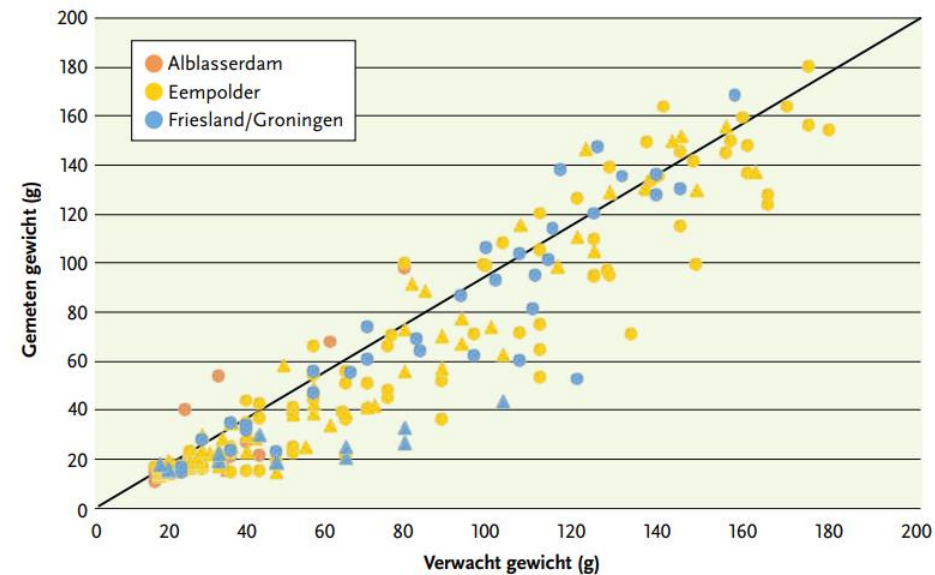
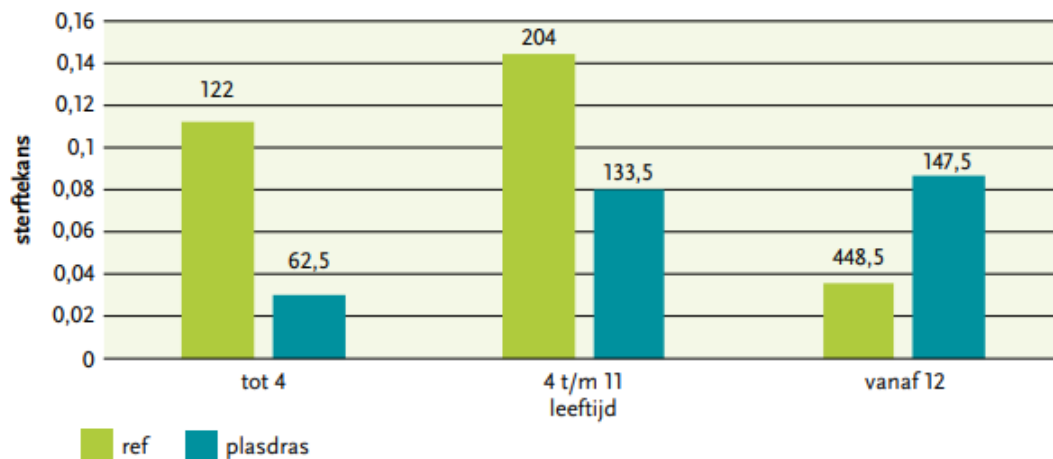
- Beperkte oppervlakte (t.o.v. waterpeilverhoging heel perceel) → relatief makkelijk inpasbaar
- Hogere dichtheden op percelen, vooral bij Kievit (Oosterveld *et al.*, 2014, 2017; Van der Winden *et al.*, 2017; Visser *et al.*, 2017)
- Meer insecten op percelen met plasdras (Eglington *et al.*, 2010)

Effect greppel-plasdras op kuikens

(Melman et al., 2020)

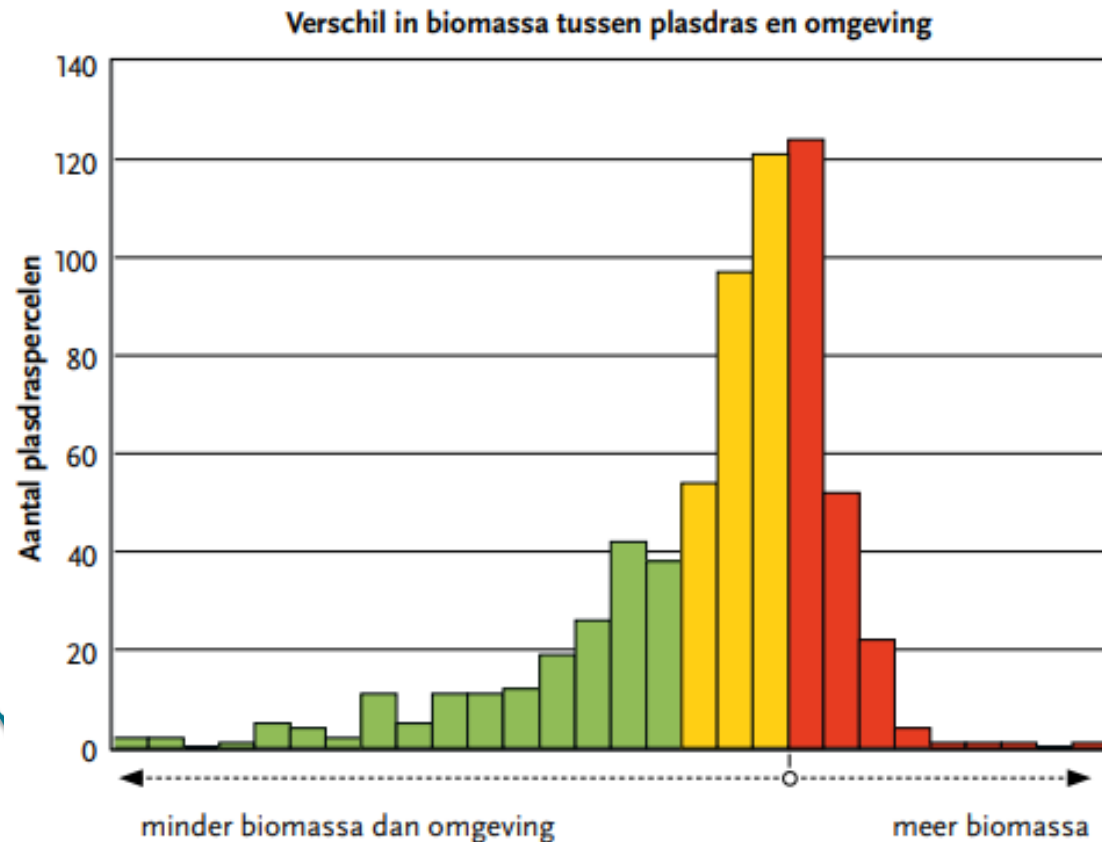
- Geen verschil in conditie en overleving kievitskuikens op greppel-plasdras tov referentie, overall conditie laag
- Wel interactie met leeftijd: jongere kuikens (tot 12 dagen) hadden iets betere conditie en overleving op plasdras, oudere (vanaf 12 dagen) deden het op plasdras juist iets slechter
- Conditie vroege moedervogels op plasdras iets beter, maar late moedervogels juist iets slechter

Effectiviteit plasdras

(Melman et al., 2020)

Mogelijke verklaring: gewasgroei op plasdras niet/onvoldoende geremd

Effectiviteit raster-plasdras

(Roodbergen & Kleyheeg 2020)

- Nestsucces nam af van ref > plasdras > rasterplasdras
- Conditie kuikens nam af van plasdras > ref > rasterplasdras en nam op plasdras toe, maar op ref af met datum
- Geen duidelijk effect rasterplasdras op kuikenoverleving
- Overleving tot vliegvlug zeer laag, 3%, conditie oudere kuikens lager dan in jaren 1980

→ Slechte overleving hangt waarschijnlijk samen met slechte voedselomstandigheden, (vossen)predatie ondergeschikt

Relatie overlevingskans - uitkomstdatum

(Roodbergen & Kleyheeg, 2021)

Literatuur:

- Uitkomstdatum kan zowel positieve als negatieve invloed hebben op kuikenoverleving, afhankelijk van omstandigheden (weer, predatiedruk, beheer, ...)
- Uitgangspositie vroege kuikens beter, want grotere eieren
- Vroeg in seizoen: kou en regen, laat in seizoen: regenwormenbeschikbaarheid
- Versterkt door klimaatverandering (intensiteit regen, gewasgroei) en intensivering landbouw (gewasgroei, uitdroging bodem)

Relatie Kievit - Grutto

Gemeenschappelijke voorkeur:

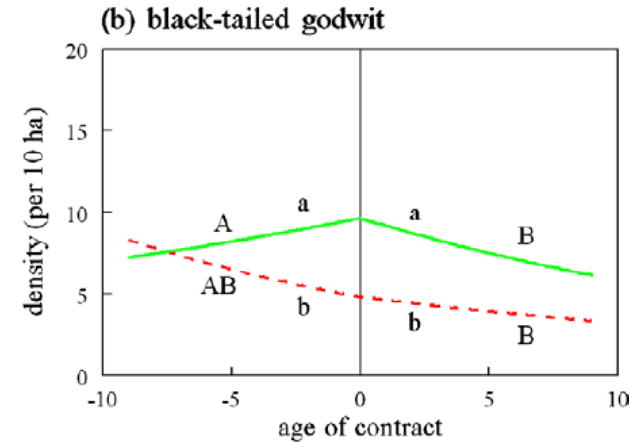
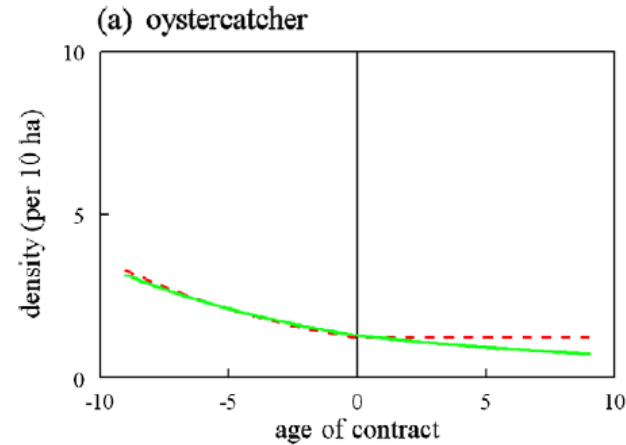
- open gebied,
- vochtige omstandigheden (verhoogd waterpeil, plasdras)
- extensief beheer

Verschillen:

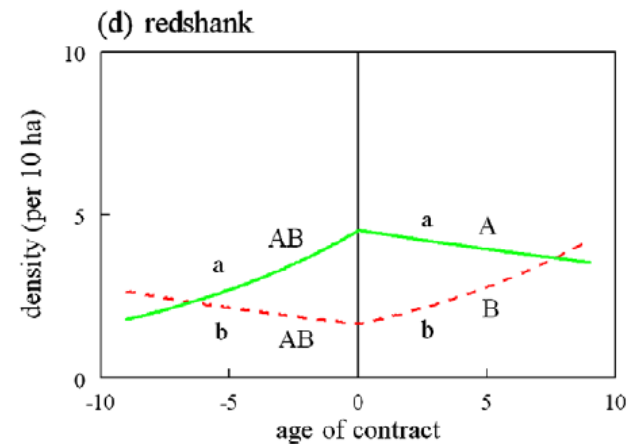
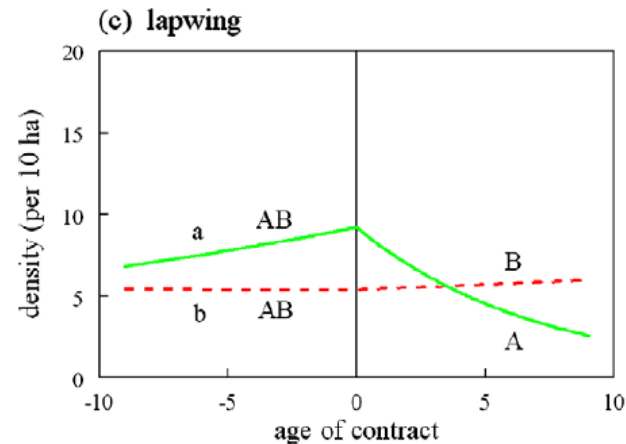
- voorkeur voor korte vs lange vegetatie
- relatie met vee
- kuikens eten insecten van bodem vs van vegetatie
- duur kuikenfase: 35-40 dagen vs 25-30 dagen

Relatie Kievit - Grutto

Agrarisch natuurbeheer van oudsher gericht op Grutto

— met agr.nat.beheer
 - - - zonder agr.nat.beheer

Breeuwer *et al.*, 2009

Het ANLb

Sinds 2016 nieuw ANLb:

- Gecertificeerde Collectieven dienen beheerplan in, voeren beheermonitoring uit en controleren uitvoering door deelnemers.
- Provincie wijst leefgebieden en doelsoorten aan, keurt beheerplannen en verantwoordelijk voor beleidsmonitoring

Het ANLb

Eerste evaluatie stelsel in 2020 (Boonstra et al., 2020):

Sterke punten:

- Verantwoordelijkheden en rollen duidelijker
- Verhoogde deelname boeren
- Beter focus op doelsoorten (maar lijst te lang)
- Meer intensievere maatregelen (maar daardoor kleiner oppervlak)
- Ligging maatregelen verbeterd

Stelselvernieuwing in uitvoering

Tuinen van de natuur: een landbouwplan

De natuur in de landbouw: 100 jaar 100 jaar 100 jaar 100 jaar 100 jaar

Het ANLb

Zwakke punten:

- Te weinig focus op verbeteren habitat op lange termijn en continuïteit
- Geen formele rol natuurbeschermingsorganisaties, unie van waterschappen en vrijwilligers
- Geen minimumareaal gedefinieerd voor stabiele populaties
- Niet genoeg voor keren negatieve trends; aanvullende maatregelen nodig (predatorenbeheer, grondwaterpeil verhoging, inrichtingsmaatregelen, ...)
- Andere doelen niet opgenomen (klimaatadaptatie, CO2 en N reductie, bodemdaling)

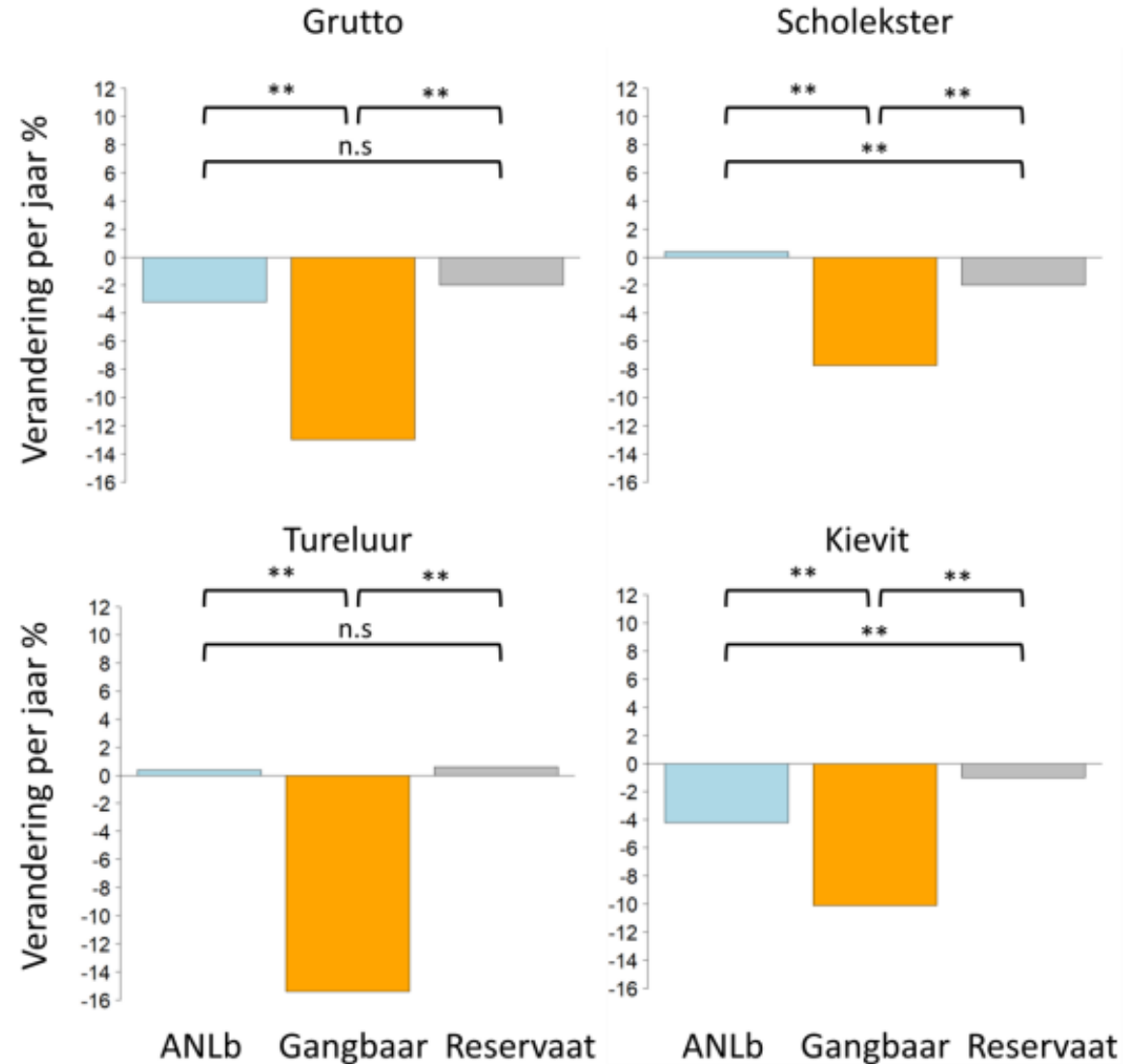

Stelselvernieuwing in uitvoering

Tuinen van de natuur: een landbouwplan

De Rijksdienst voor Natuur en Landschap

We weten best veel, beheer matig effectief?

Oosterveld *et al.*, 2020

Hoe kan je de effectiviteit van het ANLb verbeteren voor de Kievit?

- Discussie: 3 thema's, 3 groepjes
 - Vegetatie
 - Voedselbeschikbaarheid
 - Kievit in relatie tot weidevogelgemeenschap
- Doel: Kennis bundelen ten behoeve van het verbeteren van de effectiviteit van het ANLb
- Bestaande pakketten; aanscherpingen en/of aanvullingen nodig? mozaïek en schaal? uitvoerbaarheid? randvoorwaarden?
- Resultaat: Per thema een lijst met aandachtspunten, suggesties of vereisten voor een effectiever ANLb voor de Kievit
- 30-35min discussie, plenaire afsluiting (10-15 min)

		Bestaande beheerpakketten	Aanscherpen beheerpakketten	Nieuwe beheerpakketten (maatregelen)	Mozaïekbeheer & Schaalgrootte	Uitvoerbaarheid (praktijk)	Randvoorwaarden (landschap/omgeving) effectieve uitvoering ANLb
Thema	Vegetatie						
	Voedsel- beschik- baarheid						
	De Kievit en de weidevogel- gemeenschap						